

ELS PROTOCOLS MÉS ESTRICTES

La gran majoria de la imatgeria festiva que es passeja actualment pel territori català acostumen a basar-se en algun tipus de protocol, ja siguin relacionats directament amb la colla com estatuts i règims interns o protocols que actuen sobre les figures com a protocols de Festa Major i/o Corpus.

En aquesta ocasió, per realitzar la recerca i estudi, ens hem fixat en tots aquests protocols que envolten la cultura popular i tradicional catalana, més concretament en la que envolta a les figures més altes i grans del seguici, els Gegants.

Abans de començar a mostrar els diferents tipus de protocols que s'han utilitzat per a la publicació d'aquest primer "**Recerques i Estudis**" cal agrair tant a ajuntament, com a entitats i colles de geganters que han mostrat el seu interès en aquest nou apartat i ens han recolzat en aquesta primera publicació.

Per començar ens apropem allà on començarem el nostre viatge, on trobem l'emblemàtic Robafaves i la seva família, a la capital del Maresme. Els protocols dels Gegants i Nans de Mataró van ser aprovats per l'Ajuntament en Ple el dia 2 de febrer del 1984 tenint un dubte l'origen dels gegants a la ciutat tot i que les primeres referències parlen del 1799 com a primera ressenya documentada. També ens indica que en aquells moments, quan passejaven per Mataró, la Geganta al davant, el gegantet anomenat "Manueló" seguia els seus passos i el Gegant al darrera de tot tancant la comitiva.

Continuem llegint els protocols i ens trobem amb que a l'any 1823 la ciutat es queda sense gegants ja que son cremats en el transcurs d'una avalots. A l'any 1848, segons expliquen els protocols, l'ajuntament nomena a una comissió la recaptació de fons per adquirir uns gegants nous, que serien estrenats un any més tard. Des del dia de la seva estrena queda establerts que els gegants són propietat del comú, es a dir del municipi.

No queda cap escrit ni document referent als gegants fins a l'any 1902 on es conserva la primera fotografia d'aquests gegants. Ja no hi ha en "Manueló", en el seu lloc hi ha una geganteta anomenada "Toneta". Això ens demostra que, a diferència del que molts pensen, va existir abans la figura d'en "Maneló" que la de la "Toneta".

L'any 1929, es troba un document que afirma que en "Robafaves" vol representar en Jaume I el Conqueridor, i que per això porta el casc que s'ha mantingut fins als nostres dies.

Els següents paràgrafs dels protocols d'aquests gegants explica el casament de la "Toneta" amb en "Maneló", figura que torna a aparèixer l'any 1950 com a fill dels Gegants de Terrassa. També fa referència a les diferents modificacions i restauracions que pateixen aquestes figures, en total 8 des de l'any 1950 fins al 1982.

La Família Robafaves no balla sola, sempre va acompanyada per un gran seguit de nans. La història d'aquests personatges presenta encara avui moltes més llacunes. La primera font documentada que en parla és de 1840, i explica que Mataró n'hi havia tres parelles. Res més no se'n sap fins l'any 1922, que s'explica que son reformatos, i es augmentat el seu nombre.

Després de fer uns apunts en la història d'aquesta gran família mataronina, ens fixem ja en quin son els protocols que els fan moure d'aquí cap allà.

Una de les primeres referències que es fan a la sortida dels Gegants al carrer es; *"Els Gegants i Nans de la Ciutat surten al carrer amb motiu de les solemnitats tradicionals i de les festes populars dels ciutadans de Mataró. Tot i que podran també atendre les invitacions que vinguin d'altres poblacions."*

Aquest es un punt que comparteixen la majoria de les figures estudiades, tot i que en alguns protocols tenen algunes variacions.

En referència a la música no triga a arribar la primera citació; *"Els Gegants i Nans es mouen pels nostres carrers acompanyats de les seves músiques, i entren així en contacte amb els ciutadans. La música pròpia dels Gegants i Nans de Mataró és el flabiol i timbal, que Interpreten músics al seu costat."*

Des de temps immemorials la Família Robafaves ha anat acompanyada al so del flabiol, qui no coneix a en Quirze Perich, autor de les melodies que avui son els balls protocol·laris d'aquesta família.

Al capítol 7 dels protocols trobem potser la part més estricta, l'apartat on parla de les sortides. El primer que recalca es la posició de les dues parelles al carrer; *"Les dues parelles de Gegants surten sempre plegades, els Petits al davant dels Grossos."* - *"Segons la tradició mataronina, cada dona va al davant del seu home. Això no obstant, quan el protocol de la Ciutat ho requereixi, aquest ordre podrà variar."*

La Família Robafaves, tal i com indica en el mateix capítol, a l'hora de restar a una plantada no poden estar a qualsevol lloc de la mateixa, tal i com explica aquí; *"Al carrer, quan romanguin estàtics, els Gegants ocuparan sempre part del lloc corresponent a la presidència a l'acte."*

I a l'hora de moure's, mai podran fer-ho sense que un toc de flabiol els guiï; *"Quan moguin pel carrer, ho faran sempre al compàs de les seves músiques, ballant. En els moments establerts, dansaran els seus Balls Propis."*

Però no només els gegants tenen un protocol per moure's pel carrer, els nans també tenen la seva part; *"Els Nans van davant dels Gegants, encapçalats pels dos Agutzils; Ilur comitiva la clouen el Compte i el del Barret de Copa. En Patufet, per la seva especial personalitat no té un lloc fixe en la formació, sinó que oscil·la entre el davant i el mig d'aquesta."*

Però a vegades tot protocol s'ha de deixar una mica de banda per no oblidar el significat de les figures; *"En moments donats, s'obliden del protocol i es barregen entre la gent, segons l'antiga tradició d'aquestes figures. Dansen en els moments establerts els seus Balls Propis."*

Igual que els Gegants, a l'hora de restar en una plantada també tenen una manera específica de fer-ho; *"Quan les Figures romanguin estàtiques al carrer, les dels Nans seran deixades endreçadament al volt de les dels Gegants."*

Un punt que recalquen també els protocols són els vestits, els pentinats i els rams; *"Les gegantes porten sempre rams de flors naturals, els quals són lliurats pels organitzadors dels actes en que participen en el moment de la rebuda de les Figures."*

Igual que els gegants i els nans, si tornem de nou a la part musical, ells també tenen el seu lloc; *"Els flabiolaires dels Gegants es col·locaran enmig de cada parella. Els flabiolaires dels Nans es col·locaran al bell mig de la formació que s'estableixi per a aquests."*

En referència la vestimenta, es descriu clarament la que ha de portar cadascú, ja sigui portador dels gegants, dels nans, o flabiolaire; *"Els Portadors de Nans: Pantalons d'esport foscos; samarreta de la Festa Major, i calçant espadenyes de betes negres tret del cas en que la figura obligui un altre calçat."* - *"Els Flabiolaires: Brusa blau-maó, amb l'escut de la Ciutat; pantalons blancs i espadenyes de betes negres."* - *"Els portadors de Gegants i altres adults de la Colla: Camisa blanca amb l'escut de la Ciutat, faixa vermella, pantalons blau-maó i espadenyes de betes negres."*

Potser una de les peculiaritats, no només dels gegants i els nans, de tota la imatgeria de la l'Ajuntament de Mataró es la manera d'arribar a formar part de les mateixes; *"Els interessats en formar part de la Colla recolliran a la Conselleria un exemplar de les Bases i els Reglaments i el model d'instància corresponent, en la qual constarà l'acceptació explícita de les esmentades Bases i Reglaments, així com de la feina que es vol fer a la Colla."* - *"La Conselleria assabentarà la Colla de cada sol·licitud. Els aspirants seran avisats de totes les sortides, a fi que puguin anar prenent contacte amb la Colla."* - *"Totes les sol·licituds seran preses en consideració a partir del final de la temporada i la seva estimació es resoldrà en l'Assemblea Ordinària d'Hivern."*

També, i potser a diferència de moltes altres colles, la Família Robafaves té un número màxim de membres especificat al capítol 5 del títol 3; *"Per a fer les feines que li encomanen les Bases i els Reglaments, la Colla tendirà a comptar amb 30 portadors de Nans (dos per figura), 12 flabiolaires, 28 portadors de Gegants (set per figura), i 4 responsables de Nans."*

Després d'estudiar els protocols de la Família Robafaves tornem a viatjar, aquesta vegada fins a Vilafranca dels Penedès.

Dels Geganters de Vilafranca estudiarem uns protocols diferents als anteriors citats, així doncs, el Protocol de Festa Major serà el punt de mira de les següents pàgines.

El primer que ens crida l'atenció, a la pàgina 11, es el següent: *"En cas d'haver-hi demanda per entrar a formar part d'un ball, el temps com a ballador/a en actiu d'un ball de la Festa Major queda limitat de la manera següent:*

<i>Ball del Drac</i>	<i>6 anys</i>
<i>Ball de Diables</i>	<i>6 anys</i>
<i>Ball de l'Àliga</i>	<i>6 anys</i>
<i>Ball d'en Serrallonga</i>	<i>6 anys</i>
<i>Gegants</i>	<i>6 anys</i>
<i>Nans</i>	<i>4 anys</i>
<i>Cap-grossos</i>	<i>6 anys</i>
<i>Cotonines</i>	<i>4 anys</i>
<i>Ball dels Malcasats</i>	<i>4 anys</i>
<i>Panderetes</i>	<i>4 anys</i>
<i>Pastorets</i>	<i>4 anys</i>
<i>Cercolets</i>	<i>4 anys</i>
<i>Ball Pla</i>	<i>4 anys</i>
<i>Figuetaires</i>	<i>4 anys</i>
<i>Bastoners</i>	<i>4 anys</i>
<i>Panderos</i>	<i>4 anys</i>
<i>Gitanes</i>	<i>4 anys</i>
<i>Moixiganga</i>	<i>4 anys</i>

Si més no una molt bona manera de garantir l'entrada de qui vulgui formar part dels mateixos i, com no, la seva continuïtat.

A la mateixa pàgina, però unes línies més avall, ens explica el següent en referència a l'anterior mencionat: *"Si es donés el cas que tots els membres d'un ball deixen de ser-ho el mateix any, aquests assumiran el compromís d'ensenyar als balladors entrants totes les coreografies pròpies del ball i altres elements de funcionament (manteniment d'estris, protocols, normatives, contractes, òrgans de govern...)."*

A diferència també d'altres organismes, entitats i/o colles, els Geganters de Vilafranca a l'hora d'incorporar una coreografia dins el seu repertori ho han de fer constar al Servei de Cultura per a ser aprovat. Així com també les rèpliques i còpies. *"Cada vegada que un ball vulgui incorporar nous elements patrimonials (música, coreografia, vestuari, etc.) haurà d'elaborar un projecte i presentar-lo al Servei de Cultura. En cas que s'acordi la construcció d'una rèplica d'una peça de bestiar o imatgeria festiva, cal preveure que la rèplica sigui exacta."*

Fent un salt fins a la pàgina 21, ens trobem amb una part de l'escrit que ens crida l'atenció, però només ho fa per una paraula... *"Els balls que integren aquest seguici tenen l'**obligació** de fer coreografies de cercavila tant a la sortida inicial de la cercavila com durant una gran part del recorregut a fi de donar agilitat a aquest acte."*

Just a la mateixa pàgina ens indica l'ordre que el seguici tindrà a totes les cercaviles de la Festa Major. *"L'ordre del seguici a les cercaviles és el següent : Drac, Ball de Diables, Ball d'en Serrallonga, Àliga, Gegants, Nans, Capgrossos, Cotonines, Ball dels Malcasats, Panderetes, Pastorets, Cercolets, Ball Pla, Figuetaires, Bastoners, Panderos, Ball de les Gitanes, Falcons, Xicots de Vilafranca, Castellers de Vilafranca i Banda de música"*

Però que entenem exactament per cercavila? El protocol de la FM de Vilafranca ens ho explica clarament: *"Es coneix com a cercavila la marxa musical breu, de caràcter popular, que toquen els músics pels carrers de les poblacions com a anunci d'una funció religiosa o d'una festa, preludi d'una serenata. A la Festa Major de Vilafranca, la cercavila suposa la passada de balls sense la imatge del sant i és la primera desfilada folklòrica de tots els balls (excepte la Moixiganga), Falcons, colles castelleres locals i banda."*

Com a moltes poblacions, a Vilafranca també tenen la seva processó durant la FM, aquesta en honor a Sant Fèlix. I, com no, també esta citada a aquests protocols: *"El concepte de processó designa un conjunt de persones que desfilen ordenadament i solemnement amb un fi públic de manifestació litúrgica i religiosa. A la Festa Major de Vilafranca, la processó és el seguici que acompanya la imatge de sant Fèlix i agrupa els balls folklòrics, els prohoms, els administradors i administradores amb el pendó, els exadministradors i exadministradores, els fidels i la banda. La seva estructura actual prové de la dècada del 1920, quan es va bastir aquest acte d'una estructura més fixada."*

Tornem a fer un salt, fins a la pàgina 32 en aquest cas, per a parlar de la Festa Major dels Petits. *"Per iniciativa de l'administració de la festa de l'any 1982 i amb l'objectiu d'apropar encara més la Festa Major i els seus balls a tota la població, es va iniciar un acte que des d'aleshores s'ha anat celebrant de manera ininterrompuda el dia 1 de setembre : la Festa Major dels Petits."*

Actualment, a la FM dels Petits, hi tenen representació el Drac, el Ball de Diables, l'Àliga, els Gegants, els Nans, les Cotonines, les Panderetes, els Pastorets, els Cercolets, el Ball Pla, els Figuetaires, els Bastoners, els Panderos, el Ball de Gitanes, els Falcons, la Colla Castellera Xicots de Vilafranca i els Castellers de Vilafranca.

A continuació des de la pàgina 34 fins a la 40 ens explica tota l'estructura de la festa, així com els seus itineraris i recorreguts, dia a dia.

I per finalitzar, a l'última pàgina, explica que com a qualsevol altre FM... *"Qualsevol modificació d'una part o de tot el contingut d'aquest text haurà de ser aprovada pel plenari de l'Ajuntament. Un cop creat el Consell de la Festa Major, dins el propi reglament de règim intern d'aquest òrgan, s'hi establirà l'atribució de poder modificar o ampliar aquest text en els punts delegats pel propi Ple Municipal."*

Abans de finalitzar amb els Geganters de Vilafranca volem fer incís en un escrit dels estatus dels mateixos geganters en referència a l'acompanyament musical dels Gegants a l'hora de sortir en cercavila: *"Els Geganters de Vilafranca es comprometen a portar els gegants sempre que vagin acompanyats de música de gralles i es ballin les tonades dels Gegants de Vilafranca."*

De poble en poble, i de ciutat en ciutat, arribem a la ciutat dels calçots, Valls! A aquesta població tenen uns Gegants que aviat celebraran el seu 65è aniversari. Tot i que molt abans, cap al 1725, ja n'havien tingut desgraciadament, al construir els actuals, es van llençar. Valls també compta amb un Gegantó centenari, en Lladrefaves. Aquest personatge sempre va acompanyat de la seva fidel muller, anomenada simplement Gegantona. Tot ells son propietat de l'Ajuntament.

D'aquesta família estudiarem també el protocol de festes. Un protocol bastant singular... Per començar ens presenta les figures que componen la família:

"El Gegant de la Porra es va construir el 1947 a Casa Paquita, de Barcelona, amb cartró i carcassa interior de fusta. Alçada: 3,40 m. Pes: 75 kg.

La Geganta de Valls es va construir el 1947 a Casa Paquita, de Barcelona, amb cartó i carcassa interior de fusta. Alçada: 3,10 metres. Pes: 69 kg.

En Lladrefaves és un gegantó de mig cos que representa un home de raça negra i de classe social alta, construït amb escaiola i carcassa interior de fusta. Segons la tradició oral, el bust del Lladrefaves és el mateix que esculpí Lluís Bonifàs el 1764. Va ser reformat el 1947 per Casa Paquita, de Barcelona. Alçada: 1,78 m. Pes: 40 kg.

La Gegantona és de cos sencer i representa una dona de raça negra que fa parella amb el Lladrefaves. Va ser construïda amb cartró-pedra i carcassa interior de fusta l'any 1951, a Casa Paquita, de Barcelona. El mateix any se celebren les noces dels gegantons. Alçada: 2,23 m. Pes: 30 kg."

Conegudes les figures, anem doncs a mirar les característiques d'aquest protocol. A la mateixa pàgina podem llegir que els Gegants aniran acompanyats sempre de grallers i que les seves musiques pròpies son: *"La Jota, la Balladeta, la Processó i la Marxa dels Gegants."*

A diferència d'una gran majoria, aquestes figures no les porta cap colla gestionada per l'Ajuntament sinó que son un grup de geganters de l'Associació Unió Anelles de la Flama (UAF), que gestiona també el drac, el lleó entre d'altres, tal i com mostra al següent paràgraf:

"Un grup de portadors de la Unió Anelles de la Flama format per un mínim de sis persones (quatre porten els gegants i dos vigilen a fora) s'encarrega de portar-los."

També recalca, a l'alçada de la pàgina 3, que els Gegants es desaran sempre al vestíbul de l'Ajuntament de Valls i que la Geganta sempre que trepitgi el carrer, haurà de portar un pom de flors naturals a la mà.

A continuació detalla un xic les sortides dels gegants, així com algunes recomanacions:

"Als actes vallencs considerats tradicionals. Processó de Corpus i FM de Sant Joan: cercavila inaugural, anada i sortida de completes (ballen a la plaça del Blat), anada i sortida d'ofici (ballen a la plaça del Blat) i Tomb del Poble (ballen al llarg del recorregut i a la plaça del Blat). A més, també, per Santa Úrsula (ballen a la plaça del Blat), pel repartiment de la Flama del Canigó i per la festa de la Calçotada, actes que, tot i no formar part del calendari tradicional, amb el pas dels anys han esdevingut tradicionals. Així mateix, surten als actes vinculats amb les Festes Decennals de la Mare de Déu de la Candela (processó i els actes que decideixi la comissió organitzadora, conjuntament amb el consell executiu de la comissió de protocol de festes de Valls).

En actes considerats extraordinaris i rellevants en què actuïn com a ambaixadors de la ciutat, sempre que no coincideixin amb els actes tradicionals vallencs i previ l'acord de la junta permanent de la comissió de protocol de festes. Cal demanar-ho amb tres mesos d'antelació i cal tenir en compte la disponibilitat de la colla de portadors.

El Lladrefaves, com a peça històrica que és i per reduir el risc de deteriorament, únicament hauria de sortir per Corpus, a l'anada i sortida de completes, a l'ofici, al Tomb del Poble i a la processó de la Candelera. Per a la resta de sortides es recomana que es faci una còpia del gegant."

Una llista que ocupa tota la plana nº 4 es mostra alguns detalls de com han de ser les seves sortides. Casualment comparteixen moltes, per no dir totes, amb la Família Robafaves, família gegantera dels protagonistes segona llegendes i dites.

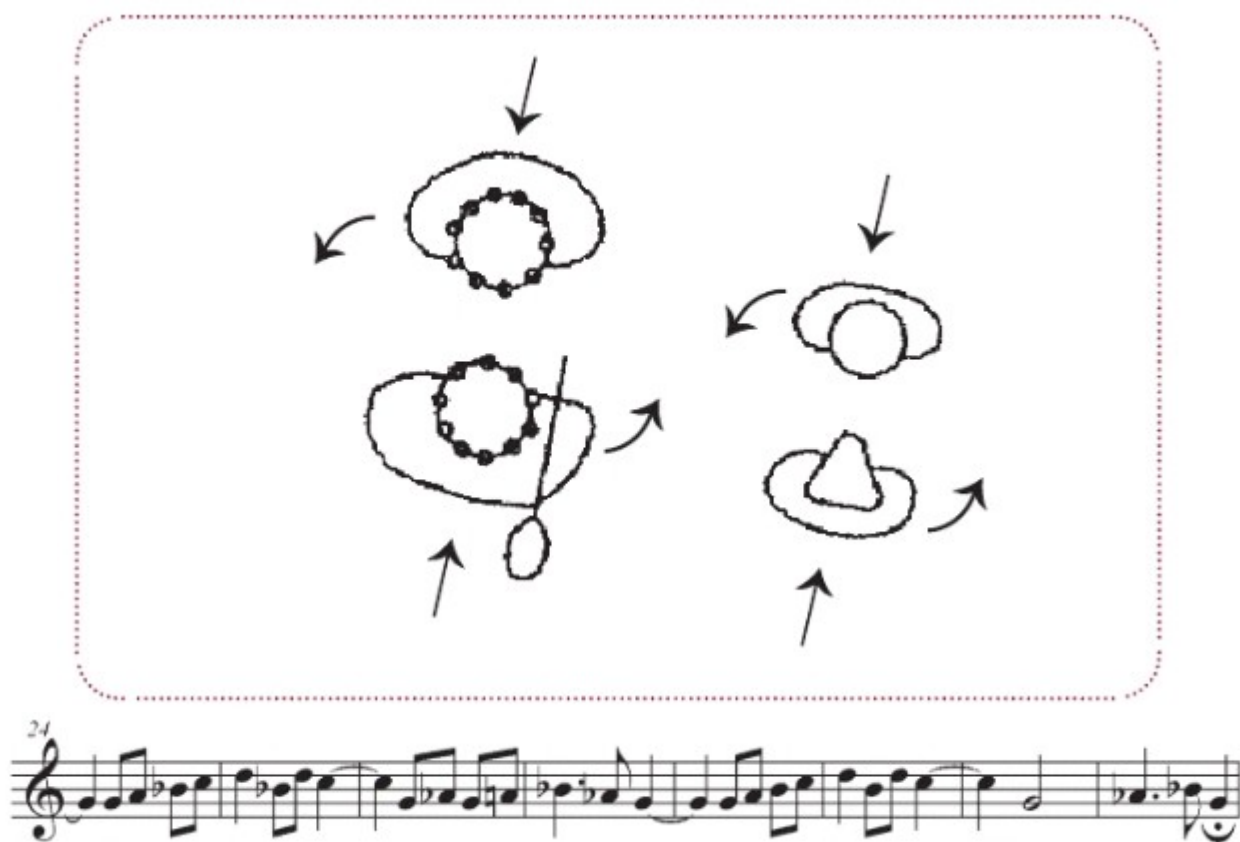
"Els peticionaris de les figures han d'assumir tots els costos generi la sortida.

L'acompanyament musical dels Gegants l'ha de fer una formació tradicional de tres gralles i un timbal, amb la qualitat necessària, que haurà d'interpretar les

músiques pròpies dels Gegants de Valls. La contractació del grup musical va a càrrec dels peticionaris, de comú acord amb el consell executiu de la comissió de protocol de festes de Valls.

Si actuen acompanyats d'altres gegants, sempre presideixen l'acte i, per tant, tanquen la cercavila. No participen en ballades conjuntes i a la plantada es posen en un lloc destacat. Aquestes últimes condicions es poden canviar a criteri de la comissió de protocol de festes i únicament en casos d'agermanaments o trobades amb altres gegants històrics."

Una altre peculiaritat d'aquests protocols es l'últim apartat. Ens explica detalladament els passos de la Balladeta i de la Jota dels Gegants de Valls, així com les seves partitures.

Nosaltres també hem estudiat diferents protocols per a la realització d'aquest primer "**Recerques i Estudis**". Entre ells es troben els de la Faràndula Olotina que inclou, entre d'altres, el dels Gegant d'Olot.

Us convidem a visitar aquest protocols, que trèieu les vostres pròpies conclusions i les publiqueu al nostre portar com un comentari.

[DESCARREGAR ELS PROTOCOLS FARÀNDULA OLOTINA](#)

Fins aquí arriba aquest primer document. Gràcies i fins el proper!